טשערנאָוויצער בלעטער

אומאָפּהענגיקער אָרגאַן פאַר פּאָליטיק, קולטור און ווירטשאַפט.

„Czernowitzer Bleter“,
Ziar independent pentru politica, cultura şi economie
Redacţia şi Administraţia: Cernăuţi, str. Radu cel Mare 13
Plătibil şi justiţiabil la Cernăuţi.

דערשיינט וועכנטלעך

אײנצל־עקזעמפּלאַר 5 ליי.

אַבאָנאַמענט: 4 חדשים: 100 ליי, האַלביעריק: 140 ליי, פאַר א גאַנץ יאָר: 280 ליי. — אויסלאַנד: 4 דאָלאַר יערלעך.
אַנאָנסן לויטן מילימעטער־טאַריף.

נר. 13. | טשערנאָוויץ, דעם 10־טן אויגוסט 1929. | יאָרגאַנג I.

אויפן שייד־וועג

צווישן דעמאָקראַטיע און דיקטאַטור אין רומעניע.

דער פּאַרלאַמענט האָט זיך בשלום פאַרמאַכט. אָנווייזנדיק אויפן גרויסן פּאַרלאַמענטאַרישן רעקאָרד פון 44 געזעצן האָט מאַניו א „זיג־באַוווּסטער“ און א פייערלעכער טראָן־רעדע דערקלערט די ערשטע פאַרלענגערטע סעסיע פונם נאַציאָנאַל־צאַראַניסטישן פּאַרלאַמענט פאַר געשלאָסן און אהיים־געשיקט די חשובע דעפּוטאַטן און סענאַטאָרן, כדי זיי זאָלן זיך א ביסל „אָפּריען“ אין די וואַרעמבעדער פון דער געזעצגעבערישער אַרבעט, וואָס איז בלי ספק אויפגענומען געוואָרן אין משך פון דער קורצער צייט פון דער איצטיקער רעגירונג. מיט שטאָלץ רעדט מאַניו וועגן זיינע גרויסע פּאָליטישע דערפאָלגן, סיי אין דער אינערלעכער סיי אין דער אויסערלעכער פּאָליטיק פונם לאַנד. ס'איז כדאי, זיך גענויער צוצוקוקן צו די דאָזיקע „דערפאָלגן“ און זען, אויף ווי ווייט זיי זענען פאַראַנען אין דער ווירקלעכקייט און אויף ווי ווייט אונזער חשובער רעגירונגס־שעף נאַרט אָפּ זיך אַליין אָדער אַנדערע. באַטראַכטענדיק קודם כל די אויסנפּאָליטישע סיטואַציע מוז מען צוגעבן דעם אמת פון די דערמאָנטע ווערטער. די נאַציאָנאַל־צאַראַניסטישע רעגירונג האָט דורך דעם התמנען פונם אַזויגערופענעם ליטווינאָוו־פּראָטאָקאָל און דורך דער סטאַביליזירונגס־הלוואה, וועלכע ווירט אָן צון א קליינעם טייל אויך די אינערלעכע פינאַנץ־פּאָליטיק, דערגרייכט גרויסע פּאָליטישע דערפאָלגן, וואָס זענען נישט פאָרגעקומען ביי קיין שום פריערדיקער רעגירונג. אויב די פאַרהאַנדלונגען מיט אונגאַרן אין ענין פון אָפּטאַנטן־קאָנפליקט האָבן נאָך נישט דערפירט צו קיין שום פּאָזיטיוון רעזולטאַט, אַזוי ענדערט דאָס נישט דאָס בילד פון דער פּאָליטישער לאַגע אין דרויסן, וואָס בלייבט נאָך אַלץ דאָזעלבע גינסטיקע. אויף אַזוי ווייט האָט מאַניו רעכט און ס'וואָלט געהייסן בכיון פאַרשוואַרצן אַלץ, וואָלט מען גערעדט אין לשון פון די „אָפּאָזיציאָנעלן“ מכל המינים. אדרבא, זאָלן די ליבעראַלן, די אוועריסקאַנער אָדער די נייעסטע „אָפּאָזיציע“, די לופּיסטן עס באַווייזן, אַז זיי האָבן געהאַט מער צוטרוי מצד דעם קאָלטבלוטיק־רעכנערישן און פאָרזיכטיקן קאַפּיטאַל פון אויסלאַנד פאַר א הלוואה, אָדער סתם א סימפּאַטיע אפילו פון א פלאַטאָנישן ווערט. ס'איז דאָך געווען אַזויפיל געלעגנהייט דערצו אין פריזון האָט מען געמאַכט מער ווי איינמאָל.

גאַנץ אַנדערש איז עס אָבער אין לאַנד גופא. די קורצע פּראַקטיק פון דער איצטיקער רעגירונג איז גענוג, כדי צו באַווייזן וויאַזוי זי האָט באַנקראָטירט פּאָליטיש אויף דער גאַנצער ליניע, קאַפּיטולירנדיק ביי א יעדער פראַגע און ביי א יעדן אריינגעבראַכטן געזעץ־פּראָיעקט פאַר די מושלים פון נעכטן, פאַר דער אָפּאָזיציע פון היינט. וואָס האָט זיך אויסגעלאָזט פון דעם גרויסן טאַראַראַם פון דער אדמיניסטראַטיווער רעפאָרם, וואָס האָט געזאָלט איבערבויען דעם גאַנצן פאַרוואַלטונגס־אַפּאַראַט אויף דעמאָקראַטישע יסודות? א בלומרשטע „דעצענטראַליזאַציע“ פון דירעקטאָראַטן און פּרעפעקטורן, אָבער מיטן אַלטן פאַרשימעלטן סיסטעם פון רעאַקציאָנערן וואַל־רעכט מיט ווירילּיסטן! וואָס איז געשען מיט דער סיגוראַנצע, וועגן וועלכער די היינטיקע רעגירונגס־לייט האָבן בשעתּם אין דער אָפּאָזיציע געזאָגט, אַז זי מוז אַראָפּ פון דער פּאָליטישער איבערפלאַך, ווייל א „פריי“ לאַנד מיט א „פרייער“ באַפעלקערונג קאַן נישט פאַרטראָגן קיין מוסרים און שפּיצלען פון אַלע זייטן? זי איז ווייטער געבליבן, פאָרטזעצנדיק איר „נוצלעכע טעטיקייט“ און דער אַנגענומענער פּאָליציי־געזעץ, ער רעדט וועגן אַלץ, נאָר נישט וועגן אַנרירן די הייליקע רעכט פון דער מעכטיקער סיגוראַנצע. נייע שטייערן זענען איינגעפירט געוואָרן. זיכער נויטיק, כדי צו דעקן די מוראַדיקע דעפיציטן, וואָס זענען איבערגעבליבן א ירושה פון דער ליבעראַלער ממשלה. אָבער זענען באַשטייערט געוואָרן אויף א דירעקטן פּראָגרעסיוון אופן די גרויסע הכנסות פון קאַפּיטאַל? מיטן אַלטן אויסגעטרעטענעם וועג פון אומדירעקטע שטייערן אויף די וויכטיקסטע באַדאַרפס־אַרטיקלען פונם פּשוטן קאָנסומענט, אַנגעשטעלטן און אַרבעטער, איז מען ווייטער געגאַנגען, פאַרגרעסערנדיק אַזוי נאָר דעם יקרות. פון דער דערוואַרטעטער אַמנעסטיע איז אויך געוואָרן א פּאַרס און א כוואַליע נייע רדיפות האָט זיך אויסגעגאָסן איבערן לאַנד.

דאָס איז, אין קורצע ווערטער אַרויסגעזאָגט, דער מצב אין דער אינערער פּאָליטיק. מיר האָבן נאָר אָנגערופן אייניקע פון די וויכטיקסטע געזעצן, וואָס בילדן די טאָג־טעגלעכע לעבנספראַגן פון דער באַפעלקערונג. אָפּשטעלן זיך אויף דעם איבעריקן גרויסן סכום פון דער מיט אַזא מין צו באַוווּנדערנדיקער פּאַרלאַמענטאַרישער געניטקייט אָנגענומענע פּראָיעקטן איז דאָ נישט דער אָרט און אויך נישט די כוונה, ווייל ס'איז דאַכט זיך גענוג דייטלעך און בולט אילוסטרירט דער אינערפּאָליטישער באַנקראָט פון דער נאַציאָנאַל־צאַראַניסטישער רעגירונג.

אָבער דאָס בילד וואָלט דאָך נישט געווען פולשטענדיק, וואָלטן מיר נישט אויך דערמאָנט אין דעם צוזאַמענהאַנג א סתם יידישע ספּעציאַליטעט, דעם אָקאָרשט באַשלאָסענעם קולטוס־געזעץ. מיט א קאָנסעקווענץ און עקשנות, וואָס וואָלט געווען געפּאַסט פאַר א וויכטיקערן ענין, האָט עס דער קולטוס־מיניסטער ווייד פאַרשטאַנען, אַרויסצוברענגען אַקעגן זיך און די רעגירונג די גאַנצע יידישע באַפעלקערונג, צוליב נישטיקע קליינלעכע מאָטיוון, וואָס דערווייזט נאָר אויף אַן איבעריקן אויפן די פּאָליטישע אומפעאיקייט פון די פאַראַנטוואָר. לעכע רעגירונגס־מושלים.

אנטוישונג איז א שוואַך וואָרט פאַר דעם געפיל, וואָס נעמט אַרום, באַטראַכטנדיק די פּאָליטישע סיטואַציע. ווער ס'קוקט טיפער אין די סיבות און פאַרגלייכט זיי מיט די ווירקונגען, דער זעט ווי א צאַרטן רויטן פאָדעם זיך ציען די פּאָליטישע ליניע פון אָנהייב פון דער איצטיקער רעגירונגס־ממשלה ביז אַצינד. מאַניו האָט באַקומען די מאַכט נישט דורך דעם אייגענעם כח, געטראָגן פונם ווילן פונם פאָלק נאָר דורך דער גנאָד פון די ליבעראַלן. די הויכע רעגענטשאַפט האָט אים גערופן און אים געגעבן דעם אויפטראַג, צו בילדן א רעגירונג. די רעגענטשאַפט דאַרף באַשטעטיקן א יעדן געזעץ־פּראָיעקט און דער „רעוואָלוציאָנערער“ אויפטו, די אדמיניסטראַטיוו־רעפאָרם איז זיך צעשמאָלצן געוואָרן, איידער זי האָט זוכה געווען צו זען די ליכטיקע שיין פונם פּאַרלאַמענט. מען מעג זאָגן וואָס מען וויל, מען מעג אָנרופן די איצטיקע תקופה א דעמאָקראַטישע און מעגן אַפילו סאָציאַלדעמאָקראַטישע פירערס זיך פאַרבונען מיט דער רעגירונג צון א בשותּפותדיקן וואַל־קאַרטעל, פּאַקטיש עקזיסטירט נאָך אויפן היינטיקן טאָג די אַלטע ליבעראַלע דיקטאַטור פון זינט איר אַנטשטייונג מיט 80 יאָר צוריק. אויב ווינטילאַ בראַטיאַנו איז נישט עפּעס ניחא, ווערט עס נישט געמאַכט! פּונקט אַזוי ווי דער אַלטער און יינגער יאָנעל בראַטיאַנו האָבן תמיד דיריגירט דאָס פּאָליטישע לעבן פונם לאַנד, אָבער זייענדיק אַקטיוו ביי רעגירונג אָדער אין „וואַקאַציע“ ד. ה. אָפּאָזיציע. דער דאָזיקער היסטאָרישער אמת באַשטייט אויך היינט נאָך און מאַניו, ער איז א געפאַנגענער פונם כיטרען בראַטיאַנו, א געפּענטעטער צווישן דיקטאַטור און דעמאָקראַטיע. דער עקסאָדוס פון די ליבעראַלן און זייערע נאָכשלעפּערס די אוועריסקאַנער און לופּיסטן פונם פּאַרלאַמענט איז נישט מער ווי א דעמאָנסטראַטיווער זשעסט כלפּי חוץ, אַן אָנשטעל אָפּצונאַרן און אָפּצושרעקן דעם עולם פאַר מאַניוס „רעפאָרמען“ און מאַניון אַליין — דער ערשטער נאַיווער קרבן — באַקומט מורא פאַר דער מורא, ווייזנדיק זיין „שטאַרקע האַנט“ קענען די „רעוואָלוציאָנערע געפאַרן קענען פאַטערלאַנד“.

אָט אַזוי צאַפּלט די „דעמאָקראַטישע“ רעגירונג אין די הענט פון דער דיקטאַטאָרישער אָליגאַרכיע, וואָס וויל נאָך נישט אָפּטרעטן איר פּלאַץ. מאַניו האָט נאָר באַדאַרפט דערפילן זיין „שליחות“, צו געווינען אויף א רגע צוריק דעם צוטרוי פונם אויסלאַנד, וועלכן די ליבעראַלן האָבן פאַרלוירן. ווייבאַלד אָבער זיי האָבן אָפּגעאָטעמט און זענען ווידער צו זיך געקומען, נאַרען זיי ווידער נאָך דער מאַכט. און אויב זיי האַלטן נאָך נישט די צייט פאַר רייף, כדי איבערצונעמען די אַקטיווע מאַכט — דער שפּיל מיטן ראָל פון „אָפּאָזיציע“ פאַרלאַנגט דאָך א שטיקל צייט — אַזוי וואַכט די ליבעראַלע אָליגאַרכיע ביי טאָג און ביי נאַכט, אַז ס'זאָלן חס וחלילה נישט געמינערט ווערן כחוט השערה אירע אינטערעסן, וועלכע ווערן אַזוי פּאַטעטיש אידענטיפיצירט מיט די „נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דער מלוכה“.

אוניפיקאַציע, צענטראַליזאַציע, מלוכה־זיכערקייט וכדומה, דאָס זענען אַלץ די שלאָגווערטער, מיט וועלכע די ליבעראַלע דיקטאַטור באַפּוצט אירע אינעוויניקסטע מאַכט־תשוקות און דער אָרעמער „דעמאָקראַט“ מאַניו טוט אַלץ אויפן באַפעל פון זיין קאָמאַנדיר. די גאַנצע גרויסע צאָל געזעצן, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרן און די גאַנצע ביזאיצטיקע פּראַקטיק פון דער רעגירונג, זיי טראָגן אַלע דעם גייסט פון רעאַקציאָנערער אָפּגעשטאַנענקייט, גאַנץ אין זין פון דעם ליבעראַלן דיקטאַטאָר מאחורי הפרגוד. און אַפילו אין דעם קלייניקן קולטוס־געזעץ קאָן מען אויך זען דעם ווירדיקן המשך פון דער אַלטער ליבעראַלער פּאָליטיק לגבי די מינאָריטעטן בכלל און די יידן בפרט, וואָס האָט שוין דעמולט ביים שאַפן דעם קולטוס־געזעץ דערלאָזט דעם אוממעגלעכן צושטאַנד פון פאַרשידענע געמיינדעס, כדי צו צעשפּאַלטן די יידישע באַפעלקערונג.

די פריזון פון מאַניו, אַריינצוברענגען די פּאָליטישע דעמאָקראַטיע אין רומעניע, האָבן זיך דעריווייל נישט איינגעגעבן. סטעליאַן פּאָפּעסקו, דער דירעקטאָר פון „אוניווערסול“ און געוועזענער מיניסטער, דאַרף נאָך נישט מורא האָבן. די „דיקטאַטור פון אויבן איז נישט נויטיק, ווייל זי איז פּאַקטיש פאַר־

32 טויטע און 80 פאַרוווּנדעטע.

אַרבעטער וואָס האָרעווען שווער אין די שאַכטן פון פּעטראָשען און לופּעני זענען געטריבן געוואָרן צום שטרייק. קאַרגע שכירות, וואָס קלעקט נישט אויף גענוג ברויט. לאַנגע אַרבעטס־צייט וועלכע מאַטערט אויס ביז צום לעצטן בלוטס־טראָפּן און דערצו אַלס צוגאָב אומענטשלעכע שיקאַנען מצד די באַלעבאַטים, האַרטע קערפּערלעכע שטראָפן דורך די אינזשענירן, — א גיהנום און נישט קיין לעבנס־מעגלעכקייט! און זיי האָבן געמאַכט דעם לעצטן פאַרצווייפלטן שריט און אַנידערגעלעגט די אַרבעט.

די פאַרהאַנדלונגען האָבן נישט געפירט צו גאָר נישט. די אונטערנעמערס האָבן דאָך קיין נויט זיך צו פאַרגלייכן. זייערע קינדער זענען געשיצט, נעפּונען זיך איצט זיכער ערגיץ אין ווילעס ביים ים, זייערע פרויען דאַרן זיך נישט דעם קאָפּ וועגן א ביסל גרינס אויף א זופּ — און אַלץ אין אַלעמען שיצט זיי די מלוכה, זשאַנדאַרמען באַוואַכן זייערע פאַרמעגנס, די געזעצן היטן זיי אָפּ פאַר אַלעמען. זאָל די מחנה הונגעריקע זיך דרייען איבער די גאַסן — מיר וועלן זיי שוין לערנען דיסציפּלין!

די אַרבעטער פּרוּוון באַזעצן דאָס עלעקטריציטעטס־ווערק, דעם הויפּט־נערוו פון דער אינדוסטריע, אפשר וועט זיך זיי איינגעבן צו ווירקן אויף די קיזל־שטיינהערצער פון זייערע ברויטגעבערס. די זשאַנדאַרמען ווילן זיי אָפּהאַלטן דערפון. ס'אַנטשטייט א קורצער געראַנגל. נאָך 10 מינוט קאַמף און ס'בלייבן אויפן שלאַכט־פעלד 32 טויטע און אכטציק פאַרוווּנדעטע!

דער פּראָקוראָר, האָט אין נאָמען פונם „געזעץ“ געהייסן שיסן און איין סאַלווע האָט פאַרוויסטעט אַזוי פיל מענטשן־לעבנס!

אין סאַמע טיפן שלום, אונטערן רעזשים פון דער דעמאָקראַטישעסטער פון אַלע רומענישע דעמאָקראַטישע פּאַרטייען, קאָמאַנדירט א פונקציאָנאַר „טויט“ פאַר אַרבעטער, — ווי אויף ווילדע גענז וואָס זענען הפקר, ווי אויף גראָז פון רשות הרבים, וועלכעס ס'מעג יעדער אָפּשניידן.

הונגעריקע, פאַרצווייפלטע שווערארבעטער, גאָר נישט נעטון קיינעם. מיט הענט געשוואָלענע פון האָרעווען, מיט טריבע אויגן און אויסגעבויגענע רוקנס פון אַרבעטן אונטער דער ערד, ווערן געהרגעט ווייל זיי וואַגן צו פאָדערן א גערעכטע באַהאַנדלונג און ברויט פאַר זיך און קינדער.

וואָס די אָפיציעלע אַנקעטעס זאָלן נישט אַרויסברענגען: קאָמוניסטן, ווידערשפּענסטיקע, אָדער אַנדערע תירוצים. דאָס בלוט פון די אומשולדיק נעשאָסענע בלייבט קלעבן אויף די היינטיקע מושלים און פאָדערט נקמה!

האנען. מאניו אבער נעפונט זיך אויפן פּאָליטישן שיידוועג. ער האט צו ווײלן צווישן צוויי זאכן: אדער ער וואַרט אויף דער אמת'ער דעמאָקראַטיע צו וועלכער ער וועט נאָר קומען דורך דער אײנגענער מאכט אדער ער בלייבט ווייטער דער משרת פון א פרעמדער דיקטאטור.

ספּעקטאטאָר.

— —

די וואָך.

פון די 114 מיליארדן גאָלדמארק וועלכע דייטשלאַנד מוז לויטן יונג-פּלאַן צאָלן אין משך פון 60 יאָר, בלייבט נאָר איין דריטל אין אייראָפּא, צוויי דריטל נעמט צו דער גרויסער קריגס-געווינער אמעריקע! אָט דאָס איז דער פּועל-יוצא פון דער וועלט-מלחמה!

*

אין די פאַרהאַנדלונגען צווישן ענגלאַנד און עגיפּט איז עס געקומען צון א הסכם אין די וויכטיקסטע פראַגן. ענגלאַנד וועט אונטערשטיצן עגיפּט'ס אינטריט אין פעלקערבונד, וועט צוריקציען די ארמיי פון סועז-קאַנאַל, זאָגט זיך אָפּ פונם שוץ איבער די מיעוטים אין עגיפּט און שליסט אָפּ א דעפּענזיוו-בונד צו קעגנזייטיק צו שיצן.

*

אויך די כינעזיש-רוסישע באַראַטונגען וועגן באַזייטיקן דעם קאָנפליקט וועגן דער מזרח-כינעזישער באַן האָבן שוין געבראַכט רעזולטאַטן. דער אינטערנאַציאָנאַלער פאַרקער וועט אינגיכן איפּגענומען ווערן סיי אויף דער טראַנסיבירישער ווי אויך אויף דער מזרח-כינעזישער ליניע.

*

אין העלזינגער (דענעמאַרק) איז אָנהויב פון דער וואָך געעפנט געוואָרן א וועלט-קאָנגרעס פאַר נייער דערציונג. נישט ווייניקער ווי צוויי טויזנט פּעדאַגאָגן פון פאַרשידענע לענדער באַטייליקן זיך אינם צוזאַמענפאָר וועלכער וועט דויערן פערצען טעג. די פאַרהאַנדלונגס-שפּראַכן זענען ענגליש, פראַנצויזיש און דעניש. אויך די באַוווּסטע פּעדאַגאָגין פרוי דר. מאָנטעסאָרי נעמט אנטייל.

*

אין סאַמאַרא איז פאָרגעקומען א משפּט קעגן 16 פּערזאָנען וועלכע זענען באַשולדיקט אויסנוצנדיק דעם אבערגלויבן פון דער באַפעלקערונג צו האָבן פאַרפירט יונגע מיידלעך און געהעצט קעגן די סאָוויעטס, 6 זענען פאַראורטיילט געוואָרן צום טויט, אַנדערע ביז אַכט יאָר קאַטאָרגע.

*

אין ווין איז פאָרגעקומען די פייערלעכע דערעפענונג פון אן עספּעראַנטאָ-מוזעאום אין אָנוועזנהייט פון פאַרטרעטער פון 30 נאַציעס. דער מוזיי נעמט אַרום די ליטעראַטור אין עספּעראַנטאָ און אין אַלע הילפסשפּראַכן. פון ווין זענען די געסט אָפּגעפאָרן קיין בודאַפּעסט ווי ס'קומט איצט פאָר אן עספּעראַנטאָ וועלט-קאָנגרעס.

*

די יוסטיץ-טעותים אין דייטשלאַנד וועגן געוואָרן אן ענין וועלכער גייט נישט אראָפּ פונם סדר-היום. נאָכן פּאַל דזשאַרדין מעלדן זיך איצט ווידער צוויי פאַרמשפּטע, וועלכע זיצן שוין זיבן יאָר אין דער תפיסה פאַר א מאָרד, וועלכן זיי באַהויפּטן נישט צו האָבן אויסגעפירט. די אויספאָרשונג וועגן דער זאַך וועט ווידער דורכגעפירט ווערן.

*

דערווירטשאַפטלעכער קריזיס אין פּוילן האַלט אָן. די צאָל פון די פּראָטעסטירטע וועקסלען איז אין חודש יולי באַדייטנד גרעסער ווי אין יוני. א בעסערונג ווערט ערשט דערוואַרט אין האַרבסט.

*

אָנהויב אויגוסט האָט זיך פאַרענדיקט די באַראַטונג פונם סאָציאַליסטישן אינטערנאַציאָנאַל אין ציריך. וואַנדערוועלד איז געקליבן געוואָרן צום פאָרזיצער אויפן אָרט פון הענדערסאָן, וועלכער האָט דעמיסיאָנירט. ס'זענען אָנגענומען געוואָרן רעזאָלוציעס בנוגע דער קאָנפערענץ אין האַג, דעם קאָנפליקט אויפן וויטן מזרח א. א.

*

צום פופצען-יאָריקן געדענקטאָג פונם אָנהויב פון דער וועלט-מלחמה, האָט גראַף קודענהאָווע-קאַלערגי, דער פאָרזיצער פונם פּאַן-אייראָפּעאישן פאַרבאַנד זיך געווענדעט אין אן אַפּעל צון אַלע אייראָפּייער אַריינצוטרעטן אין דער פאַראייניקונג און צו העלפן רעאַליזירן די פאַראייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע.

*

דעם 2-טן אויגוסט איז אין לאָנדאָן געשטאָרבן דער באַוווּסטער יידישער פילאַנטראָפּ בערנהאַרד באַראָן אין עלטער פון 78 יאָר. באַראָן איז איינער פון די גרעסטע ענגלישע נדבנים וועלכע האָבן אין די לעצטע יאָרן געשפּענדעט גרויסע סכומים פאַר יידישע צוועקן.

*

דער עקזעקוטיוו-קאָמיטעט פונם סאָצ. אינטערנאַציאָנאַל האָט זיך איבער א פאָרשלאָג פון פרידריך אַדלער געווענדעט צום וועלטפאַרבאַנד פּוע"צ וועגן אינפאָרמאַציעס איבער אויפגאַבן, צילן און אַרבעט פון די סאָצ. פּראָפּאַלעסטינע-קאָמיטעטן.

*

די באַנדע, וועלכע בישעיעט אין דער סביבה פון פּיאַטראַ-נעאַמץ האָט געאַרבעט בשותפות מיט אייניקע מלוכה-באַאַמטן פון יאַס. ס'זענען אַרעסטירט געוואָרן דער שטייער-אַגענט ראַשו און דער צעפּעריסט גינגעאַ. ביי ביידע האָט מען געפונען געלד און וואָפן.

*

אין די ערשטע 6 חדשים פון דעם יאָר האָט דער רומענישער אימפּאָרט באַטראָפן 14,266.456.914 ליי; דער עקספּאָרט 10,029.175.907 ליי; דער דעפיציט בעטרעפט 4,237.231.007 ליי און איז מיט מער ווי א האַלבער מיליאַרד גרעסער ווי אין ערשטן האַלב יאָר 1928.

*

אן אָפּשאַצונג פונם 16-טן ציוניסטישן קאָנגרעס צוליב טעכנישע סיבות אין קומענדיקן נומער.

נאָטיצן

א וויזיע פון פרידריך ענגעלס.

דער גרויסער סאָציאַליסטישער דענקער און פירער פרידריך ענגעלס האָט אין יאָר 1887 געשריבן וועגן דער קומענדיקער מלחמה פאָלגנדיקע שורות, וועלכע לייענען זיך ווי א נביאה אויף דער וועלט-מלחמה 1914—18, ווי א וויזיע פון א זשעניאַלן חוזה וועגן אַלץ דעם וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט און לעבן נאָך צום טייל איבער:

... אַכט ביז צען מיליאָנען מענטשן, זעלנער, וועלן איינס דאָס אַנדערע אויסוואַרגן און דערביי אַזוי פאַרוויסטן אייראָפּע, ווי ס'האָט עס ביז איצט נאָך קיינמאָל נישט געטאָן א מחנה היישרעקעס. די פאַרוויסטונגען פון דער 30-יאָריקער מלחמה, צענויפגעצויגן אויף 3 ביז 4 יאָר און פאַרשפּרייט איבערן גאַנצן קאָנטינענט: הונגער, מגפות, אַלגעמיינע פאַרווילדערונג פון די חילות און פעלקער אַרויסגערופן דורך אַקוטע נויטן. א תוהו ובוהו נישט אויסצופּלאָנטן פון דעם קינסטלעך געשאַפענעם האַנדל, אינדוסטריע און קרעדיטוועזן פירט צו אן אַלגעמיינעם באַנקראָט. צוזאַמענברוך פון אַלטע מלוכות און פון זייער טראַדיציאָנעלער פּאָליטיק, אַזוי אַז קייסערישע קרוינען וואַלגערן זיך אין די גאַסן טוצנווייז און קיינער וועט זיך נישט טרעפן זיי אויפצוהעבן. אן אַבסאָלוטע אומעגלעכקייט פאָרויסצוזאָגן, וואָס דער סוף וועט זיין און ווער ס'וועט אַרויס אַלס זיגער פונם קאַמף. נאָר איין רעזולטאַט איז אַבסאָלוט זיכער: אן אַלגעמיינע אויסגעמאַטערקייט און — דער נצחון פונם אַרבעטערקלאַס.

— —

מ'שלאָגט אומשולדיקע קינדער!

ס'איז צום גרויסן טייל באַוווּסט דער שקאַנדאַל, וואָס האָט פּאַסירט אין טשערנאָוויץ דעם 1-טן אויגוסט.

א גרופּע יוגנטלעכע אַרבעטער, צומייסט אָן באַשעפטיקונג, פאַרהונגערטע און פאַרביטערטע קינדער צווישן 14 און 18 יאָר האָט געמאַכט א „דעמאָנסטראַציע", געפירט און געהעצט פון אייניקע פּראָוואָקאַטאָרן. פּאָליציי און סיגוראַנצאַ זענען זיי איבערפאַלן אין אויף אָפענער גאַס, אין העלן טאָג, פאַר די אויגן פון אומצייליקע צושויער זיי געשלאָגן אָן רחמנות. מער ווי 50 אַרעסטירט און ביז הייַנט — אַכט טעג זייט דעם העלדנקאַמף פון דער טשערנאָוויצער פּאָליציי — איז דער גרעסטער טייל פון די „געפערלעכע פאַרטעטער" נאָך אַלץ אין פּאָליציי-אַרעסט און ווערט ווייטער געשלאָגן!

איינצלנע וועמען ס'איז א דאַנק פאַרשידענע אינטערווענציעס — ס'האָבן זיך באַמיט די ס. ד. דעפּוטאַטן דאַן און ראַדיטשעאַנו; גאַידאַש, א פאָרשטייער פונם „מאָרגנבלאַט" און שטאַטראַט דר. קרעמער — געלונגען זיך אַרויסצודרייען פון דאָרט דערציילן שרעקלעכע פּרטים!

דער יוגנטלעכער ה. וועלכער איז דעם 1-טן אויגוסט אָנגענומען אויפן וועג אהיים אַרעסטירט געוואָרן האָט פון די קלעפּ וואָס ער האָט באַקומען וועררנדיק געפירט צום פּאָליציי-אַרעסט, בלאָע צייכנס אין מוז אויפזוכן א לינגען-דאָקטאָר כדי ער זאָל אים קאָנזולטירן! פונם יידישן היים האָט די סיגוראַנצאַ אַרעסטירט ציוניסטישע יוגנטלעכע, וועלכע האָבן זיך נאָר וואָס געהאַט אומגעקערט פון א קאָלאָניע, איינער פון זיי איז אפילו געווען שלאָף אין זיך געפונען פאַר אן אָפּעראַציע!

די טשערנאָוויצער פּאָליציי האָט זיך דאָסמאָל געוואָלט אויסציינען און נישט צוריקבלייבן אין איר טיכטיקייט בנוגע „קאָמוניסטן" אונטער די לייסטונגען פון באַקוי! מ'וויל אייך דאָ קאָנסטרואירן א פּראָצעס-פּראָצעס און פון א קינדער-דעמאָנסטראַציע מאַכן אן ענין, פון וועלכן ס'האָבן אפילו נישט געחלומט, די וואָס האָבן איפגעהעצט דאָס יונגוואַרג.

א זעלטן טרויעריקע דערשיינונג, אַז די זיכערהייטס-מאַכט פילט זיך אַזוי שוואַך, אַז ס'מוז איבערפאַלן אומשולדיקע קינדער און זיי ממית'ן.

נישט גוטע סמנים פון דער נייער אָרדנונג!

— —

אפילו נישט איין יידישע שול...

ביז צום 15-טן אויגוסט קאָן מען איבערגעבן אין קולטוס-מיניסטעריום די בודזשעטן פון די יידישע שולן, כדי צו באַקומען סובסידיעס פאַר זייערע ווייטערע דערהאַלטונג. דער פּרעמיער האָט דערקלערט דער דעפּוטאַציע פונם ייד. פּאַרלאַמענטסקלוב, אַז די רעגירונג וועט זיך באַמיען צו שטיצן די קולטורעלע אַנשטאַלטן פון די מינאָריטעטן לויט זייער פּאַרנעס.

יידישע שולן זענען פאַראַן אין באַסאַראַביע: אַנשטאַלטן מיט יידישער שפּראַך, העברעאישער און אויך מיט רוסיש-רומענישער; אין אַלט-רומעניע איז פאַראַן א גאַנצע רייע פון רומענישע שולן פאַר יידישע קינדער און אויך אין זיבנבירגן מיט אונגאַרישער און רומענישער שפּראַך, אַלע וועלן זיך מעלדן. נאָר נישט די בוקאָווינע!

אין בוקאָווינע איז נישטאָ קיין יידישע שולן נישט אויף יידיש און נאָר ווייניק אויף העברעאיש. מיר וועלן זיך נישט זאָרגן פאַר די וואָס נויטיקן זיך אין שולן מיט אן אַנדערער ווי די פאָלקס-שפּראַך. מיר ווילן נאָר באַטראַכטן די מצב פון די קרייזן, וועלכע מוזן האָבן יידישע שולן.

אומצייליקע יידישע קינדער געפינען נישט קיין פּלאַץ אין די עפנטלעכע שולן און אויך נישט אין דער איזראַעליטיש-דייטש-רומענישער שול פון דער קהלה. אומצייליקע קינדער מוזן פאַרלאָזן שוין אין ערשטן יאָר די שול צוליב די גרויסע שפּראַך-שוועריקייטן. גענוג אַמאָל צו מאַכן אן אָנפראַגע צווישן לערניינגלעך און מ'וועט זיך איבערצייגן ווי פיל פון זיי ס'זענען אַנאַלפאַבעטן צוליב די פּניות אין רומעניש. א יידישע שול אין טשערנאָוויץ איז זייט יאָרן א נויטווענדיקייט, וועגן וועלכע מ'דאַרף נישט דיסקוטירן! אונזערע גאַנצע קולטור-באַוועגונג לייד דאַראָן און איז אַזאַ בלאָף! ס'וואַקסן אונז נישט צו קיין נייער דור פון יידיש-לייענער און יידיש-פריינט. אין דער גאַנצער בוקאָווינע איז נישטאָ איין שול ווו מ'זאָל לערנען יידיש! ערשט אין די פּאַרטייען פּרווט מען מיט א

דר. י. זילבער.

מעדיצין און אבערגלויבן

די מעדיצין שעפּט דעם כח פאַר איר וויסנשאַפטלעכן פאָרשריט פון די נאַטור-וויסנשאַפטן ווי למשל ביאָלאָגי, פיזיק און כעמי. אָבער איר טעכנישער פּראָגרעס איז אויך סוף כל סוף נאָר א פּועל יוצא פון די דערפינדונגען און אנטדעקונגען אויפן געביט פון פיזיק און כעמי.

עס לאָזט זיך דאָ שווער אָנווייזן, וועלכע פון די דיסציפּלינען ס'לעגן דעם יסוד פאַר א פאַרבעסערונג פונם דיאַגנאָז און וועלכע פאַר דער רפואה קעגן דער אדער יענער קראַנקהייט. גראָב שעמאַטיש איינגעטיילט קאָן מען זאָגן, אַז ביאָלאָגי, באַקטעריאָלאָגי און צום גרויסן טייל די פיזיק (רענטגען, אָפּטישע אינסטרומענטן א. א. וו.) זענען די הילפסמיטל פאַרן דיאַגנאָז. די כעמי, וועלכע האָט געמאַכט אין די לעצטע יאָרן אַזוינע גרויסע פאָרשריטן און צום אַנדערן טייל די פיזיק (דורך אירע אַפּאַראַטן ווי פאַר דיאַטערמי, הייך-זון, הייסע לופט, ראַדיום וכדומה) ברענגען נייע דערפינדונגען אויפן שטח פון רפואה. דערקלערן און פאַרשטיין נאַטירלעכע דערשיינונגען איז אָבער אויך ווייטער א סך לייכטער ווי צו געפינען מיטלען אויף זיי צו פאַרהיטן און ביי א סך חולאת'ן, וועלכע זענען דערווייל נאָך נישט צום היילן, קאָן מען לייכט קאָנסטאַטירן און שטעלן דעם ריכטיקן דיאַגנאָז. בכלל -וז מען זאָגן, אַז דער פּראָגרעס פון דער מעדיצין

אויף ביידע געביטן איז א באַדייטנדער און א שטענדיק וואַקסנדיקער!

אָבער כאָטש אַזוי האָט די מעדיצין נאָך צו קעמפן מיט א שטאַרקער קאָנקורענטין, וועלכע מאַכט זיך אומעטום ברייט. אין שטאָט און נאָך מער אין דאָרף אין דער סביבה פון דער גרויסער שטאָט און אין דער פּראָווינץ. עס איז דער אבערגלייבן און באַבסקע רפואות און סגולות, וואַראַזשקעס און טאָטערן, פעלדשער'ס און ריפאים נישט געלערנטע! דער קראַנקער לויפט צו זיי און דער פּראַקטישער אַרצט האָט אָפט געלעגנהייט זיך צו איבערצייגן ווי שטאַרק ס'איז די מאַכט פון צווייטער „מעדיצין", פון דער אומלעגאַלער און פאַרפירערישער. ס'זענען באַוווּסט די באַרימטע בעלי-שם פון פאַרשידענע קענטן. די „קורפּפושער" ווי זיי הייסן אויף דייטש, צו וועלכע מ'איז עולה רגל פון הונדערטער מייל דערווייט און וועלכע ווערן אָפט באַלאַגערט פון אַלע זייטן, ביז ס'טרעפט עפּעס אן אומגליק און אַזאַ „רופא" מוז נעבעך ח נדערן אין אַרעסט אַריין...

א סך מענטשן האָבן שוין טייער באַצאָלט פאַר די „ביליקע רפואות" און אָפּטמאָל מיטן לעבן. און וועלכן אַרצט איז אין זיין פּראַקטיק נישט פאָרגעקומען אַזוינע פאַלן פון פאַרפירטע קראַנקע? כ'האָב אַליין געהאַט צו באַהאַנדלען א קינד, וועלכס האָט באַקומען א ביסל אייטער אויף א פיס און וואָלט נאָך א קליינער אָפּעראַציע לייכט געהיילט געוואָרן. די עלטערן פונם קינד אָבער האָבן מורא געהאַט פאַרן דאָקטאָר און זיך געראָטן מיט אָפּשפּרעכערינס און

קאָרטנוואַרפערינס ביז דאָס 10-יאָריקע קינד איז געשטאָרבן... און ווער קאָן אָנווייזן אויף די אַלע וואָס בלייבן קאַלעקעס זייער לעבן לאַנג צוליב אַזוינע באַבסקע סגולות?

וואָס זענען די סבות פון דער מאַכט פון אבערגלויבן אויפן מענטש?

די וויכטיקסטע איז די: דער מענטש איז נישט קיין מאַשין, מ'קאָן ביי אים נישט פאַררעכטן א שרייפל און אַלץ גייט ווייטער ווי פריער. יעדע פיזישע קראַנקהייט איז פאַרבונדן מיט פּסיכישע באַגלייטדערשיינונגען און דערפון נעמט זיך וואָס די סוגעסטיע שפּילט אַזאַ גרויסן ראָל אין דער באַהאַנדלונג פון א סך מענטשן. דער גרויסער און באַרעכטיקטער רוף פון מעדיצינישע אויטאָריטעטן נאָך אן אינדיווידועלער באַהאַנדלונג און צו פאַרמיידן דאָס שעמאַטישע, וויל דעם אָפּהעלפן! צום באַדויערן איז עס אַזוי, אַז די פאַרשידענע פאַלשע דאָקטוירים און אָפּשפּרעכערס ווירקן שטאַרקער אויפן קראַנקן, ווי דער אַרצט, וועלכער קאָן אָפט אפילו נישט דעראָבערן דעם צוטרוי צו זיך פונם חולה.

א גאָר וויכטיקער מאָמענט איז אויך די וויסנשאַפטלעכע אויסבילדונג און דער נאַטירלעכער טאַלאַנט פונם אַרצט. אָפּטמאָל ווענדט זיך דער קראַנקער אָפּ פון אן אַרצט וועלכער געפינט זיך נישט אויף דער נויטיקער וויסנשאַפטלעכער מדרגה און זאָגט זיך דערמיט אויך אָפּ פון דער גאַנצער חכמת המעדיצין.

נישט פון קליינערער באַדייטונג איז דאָס, וואָס די מעדיצין אַלס וויסנשאַפט איז נאָך נישט אָפּגעשלאָסן און וואָס ס'הערט נאָך ווייטער געזוכט, געפאָרשט, עקספּערעמענטירט און געפרווט אַריינדרינגען אין עצם פון פאַרשידענע דערשיינונגען. דאָס שטענדיקע בייטן זיך פון אויפפאַסונגען, דאָס באַנעמען פון קראַנקהייטן נאָך פאַרשידענע מעטאָדן — דערוועקט ביים נישט-קענער א געפיל פון אומזיכערקייט און אומצוטרוי צו דער וויסנשאַפט.

דער פערטער מאָמענט איז די עקאָנאָמישע און קולטורעלע אָפּגעשטאַנענקייט פון די ברייטע פאָלקסמאַסן, געפּאָרט מיט אינדיפערענטיזם פון זייערע פאַרזאָרגערס, וועלכע דאַגה'ן נישט דערפאַר, אַז ס'זאָלן ברייט פאַנאַנדערגעטראָגן ווערן די פאָרשריטן פון דער וויסנשאַפט. אַז ס'זאָלן געבויט ווערן מאָדערנע שפּיטעלער, לאַבאָראַטאָריען, באַראַטונגס-שטעלן פאַר סאָציאַלע און עפּידעמישע קראַנקהייטן, אַמבולאַטאָריען א. א. וו.

דער קאַמף קעגן אבערגלויבן מוז אויך געפירט ווערן פון דער פּרעסע. אויפקלערונג נישט קיין וואָלוועלע מוז פאַרשפּרייט ווערן אונטער די ברייטע מאַסן און אינאיינעם מיט דער אָפּגעשטאַנענקייט וועט פאַרשווינדן אָט די שעדלעכע און סכנות-פולע באַבסקע „הייל-קונסט", וועלכע פאָדערט אַזויפיל קרבנות.

די געזעלשאַפטן פאַרן שוץ פון געזונטהייט מוזן אין זייער פּראָגראַם אַריינשטעלן דעם פּונקט פון באַקעמפן די זאַבאַבאָנעס און אויך ביים יידישן עולם אויסוואָרצלען די פאַלשע פאָרשטעלונגען פון אבערגלויבן, וועלכע זענען צום באַדויערן פאַראַן אין אַזאַ גרויסער מאָס!

טייל פון די ייִנגנטלעכע א ביסל לערנען, אָבער ס'נוצט וואָס ווייניג! שולפאריין, מאָרגנרויט, באַראָכאָוו און אפשר האָט די בוקאָווינער פּראָווינץ נאָך א פּאָר פאריינען מ'וויל זיי איצט געבן געלד פאר יידישע שולן, די רעגירונג האָט געלד און ס'איז נישטאָ ווער ס'זאָל נעמען. נישטאָ קיין איינציקע שול פאר יידיש אין גאַנץ בוקאָווינע!

ייד. נויט אין בוקאָווינע

א בּאַראַטונג פון דער ייד. צענטראַלבאַנק טשערנאָוויץ.

מ'שרייבט אונז:

דער שווערער מאַטעריעלער מצב פון דער בוקאָווינער ייד. באַפעלקערונג, די קאַטאַסטראָפאַלע צושטאַנדן פון די פּראָדוציִרנדיקע קרייזן, וועלכע נעמען אָן אַלץ שאַרפערע פאָרמען, זענען געווען דער קעגנשטאַנד פון אַן אינטערעסאַנטער דיסקוסיע, וואָס איז פאָרגעקומען באַרגאַנגענעם שבת אָוונטס אין דער ייד. צענטראַל-באַנק אין טשערנאָוויץ.

די אָנוועזנהייט פונם גענעראַלסעקרעטאַר פונם זשאָינט ניו-יאָרק ה' הימאַן, מיטגליד פון זשאָינט-עקזעקוטיווו ה' בעסעלער און ה' אַראָנאָוויטש גענעראַלסעקרעטאַר פון דעם פאַנדיישן בערלין, האָט פאַרזאַמעלט די פאַרוואַלטונג און דעם אויפזיכטסראַט פון דער זשאָינט-באַנק און די מיטגלידער פונם זשאָינט-קאָמיטעט צו דער באַראַטונג.

ה' פּרעזידענט קליגער האָט אין אַן אויספירלעכן און כמעט אויסשעפנדיקן עקספּאָזע געשילדערט, וואָס ס'איז ביז היינט געשאַפן געוואָרן מיט הילף פונם זשוינט אין בוקאָווינער קענגט. ס'זענען פאַרביינגעצויגן די ערשטע יאָרן פון דער רעליף-אַרבעט, יענע צייטן, ווען יעדע קולטורעלע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע פונם לאַנד האָט זיך א דאַנק די זשוינט-סובסידיעס, געקאָנט רעאַקטיווירן און אָנהויבן די אַרבעט. דער אויפבוי פון די דורכן קריג צעשטערטע הייזער און פּרנסות, די גרויסע אַקציע פאַר קריגס-יתומים און אַלמנות, די הילף פאַר אַלע געביטן פון אונזער סאָציאַלער טעטיקייט — אין אַלעמען האָט זשאָינט זיין חלק. אומעטום האָבן אונזערע אַמעריקאַנער ברידער דערמעגלעכט היילונג און הילף. און איצט צען יאָר נאָך דער מלחמה, איז די סיטואַציע אַזעלכע, אַז זי מוז וואָס גיכער פאַרענדערט ווערן.

אַנאַליזירנדיק די סבות פונם איצטיקן קריזיס, האָט פּרעזיד. קליגער נאָכגעוויזן די באַציאונג פון דער מאַכט צום יידישן בעל-מלאכה און יידישן קליינעם הענדלער. פאַרן קריג האָבן מיר דאָ געהאַט א דריי-פאַכע שיכטונג פון דער יידישער באַפעלקערונג, א וואויל-שטאַנד, מיטל-שטאַנד און א פּויפּעריזירטן קלאַס. היינטצוטאָג איז נאָר פאַרהאַן א דינע שיכטע פון רייכע און דער רעשט א צעדרוקטער, גאַנץ פאַראָרעמטער קלאַס, וועמענס קאַדרעס ס'וואַקסן פון טאָג צו טאָג און פאַר וועמען מיר נויטיקן זיך אַזוי אין הילף.

מיט אינטערעסאַנטע פּרטים אילוסטרירט דער רעפערענט דעם מצב פונם יידישן בעל-מלאכה פון דער אונטערוואַקסנדיקער יידישער יוגנט, וועלכע האָט נישט קיין שום אויסזיכטן זיך צו פאַרפעסטיקן ווי פאַר דער מלחמה אין די פרייע באַרופן און מוז פירן א שווערן קאַמף, כדי נישט אַרויסגעשטויסן צו ווערן אייך אויס די ווערקשטובער. אויך די גרויסע נויטן פונם יידישן סוחר און קליינעם הענדלער, וועלכער האָט נישט קיין שום שוץ און קיין שום הילף א חוץ קליינע קרעדיטן, ווערן בולט פאַר די צוהערערס און ס'באַקומט זיך א טרויעריקע בילד פון א גאַנצער פּראָווינץ, וואָס ראַנגלט זיך מיט א שטאַרקן קריזיס און איז נישט אימשטאַנד אים דורך זעלבסטהילף צו באַזייטיקן.

ה' פּרעזיד. קליגער טראָגט אַריין איניקע אינטערעסאַנטע פאָרשלאָגן ווען אָפּהעלפן אָט דער וואַקסנדיקער נויט.

דער וויצעפּרעזידענט יעקב ווישניצער דערגאַנצט דעם באַריכט וועגן דער סיטואַציע פון דער יידישער לאַנדווירטשאַפט אין בוקאָווינע. א גרופּע, אַקעגן וועלכער מ'האָט ביז היינט געזינדיקט און צום באַדויערן איר נישט געהאָלפן און איר עקזיסטענץ-קאַמף. די פראַגע איז אין אונזער עפנטלעכקייט שוין איניקע מאָל דיסקוטירט געוואָרן. ס'איז אפילו פאָרגעקומען א פויערים-טאָג, מ'האָט געגרינדעט א קאָאָפּעראַטיוו — אָבער מעשים האָט מען ביז היינט נאָך נישט געזען. ווייטער טאָרן מיר נישט צוקוקן, מיט פאַרלענגטע הענט, ווי 1000 יידישע משפּחות זענען איבערגעלאָזט זייער אייגענעם גורל.

דר. מאַזנער, מיטגליד פון דער פאַרוואַלטונג פון דער זשוינט-באַנק, האָט אָנגעוויזן אויף דער נויטווענדיקייט צו שאַפן אַרבעטס-מעגלעכקייטן און אינדוסטריען פאַר אַלע די לופט-מענטשן, וואָס זענען ברויטלאָז, נאָך איידער דער יאוש קאָן זיי טרייבן צו פאַרצווייפלטע מעשים. ער שילדערט די אַרבעטסלאָזיקייט און ווייזט נאָך, אַז ס'איז מעגלעך, זיי צו באַזייטיקן און אַז די וויכטיקסטע אויפגאַבע פון דער יידישער געזעלשאַפטלעכקייט איז, צו שאַפן אַרבעט, הענט זענען גענוג פאַראַן!

ער זאָגט זיך אַרויס קעגן יעדן אופן פון א נייער פילאַנטראָפּישער אַרבעט אפילו קעגן דעם פאָרשלאַג פון שאַפן גמילת-חסדים-קאַסעס, נאָכן מוסטער אין פּוילן.

ה' וויצעפּרעזידענט טראָפּער שילדערט אויספירלעך די טרויעריקע סיטואַציע פון די יידישע בעלי-מלאכות און די נויט פון די לערנייִנגלעך, אין וועלכע די עפנטלעכקייט האָט פאַרגעסן. די זאָרג וועגן יינגן דור דאַרף פאַרנעמען א וויכטיקן אָרט אין דער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט.

ה' כתבן שילדערט די נויטן פון די בעל-מלאכות און פאָדערט א סעפּעראַטע קרעדיט-אַקציע פאַר זיי אויף צו קויפן מכשירים, וואָרים שוין דער אוואַנס איז פאַר זיי נישט מעגלעך צו געבן!

פון די אויסלענדישע געסט אויף וועלכע די רעפעראַטן האָבן געמאַכט א שטאַרקן איינדרוק האָט ה' בעסעלער אין איניקע קורצע ווערטער אָנגעוויזן, אַז וואָס ער האָט געזען אין בוקאָווינע, האָט ער אויך געזען ערגעץ אַנדערש און אומעטום איז פאַראַן די נויטווענדיקייט פון ווייטערער הילף, אויף וויפיל זי וועט זיך איינגעבן איז ער נישט בכח פאַרויסצוזאָגן.

די אויסלענדישע געסט האָבן אין באַגלייטונג פונם פּרעזידיום פון דער זשאָינט-באַנק באַזוכט אַלע יידישע סאָציאַלע אַנשטאַלטן פון טשערנאָוויץ (אַרבעטער-היים פּועלי-ציון, קולטור-הויז „מאָרגנרויט", היים פון יידישע שטודענטן, בית-יתומים האָראָוויץ, תלמוד תורה, אַזוי א. א.) און איניקע פּונקטן פון צפון פונם לאַנד ווי ווישניץ, וואַשקייץ א. א.

די באַראָטונג פון דער פאַרוואַלטונג פון דער צענטראַל-באַנק איז פון באַדייטונג כאָטש קיין קאָנקרעטע באַשלוסן זענען נישט אָנגענומען געוואָרן. זי איז אָן ערנסטע און וואַגיקע שטימע וועגן דעם וואָס ס'גייט אין בוקאָווינע פאָר און וועט סיי אין לאַנד ווי אייך אין אויסלאַנד געפונען די נויטיקע אויפמערקזאַמקייט.

י. ה.

צום נייעם שול-יאָר

פּראָיעקט וועגן אָרגאַניזירן א באַרופס-באַראַטונג

פון א רעפעראַט געהאַלטן ביים אָרט-פּלענום טשערנאָוויץ.

די באַרופסבאַראַטונג איז אין רומעניע נאָך אַן אומבאַקאַנטע זאַך.

די הערשנדיקע נאַציע האָט עס נישט נויטיק, ווייל זי שעפּט אויסן פולן רעזערוואואַר פון כחות, פאַרפולט די שולן, מיטלע און הויכע אַנשטאַלטן, שאַפט אינטערנאַטן און דערציט אויף מלוכה-הוצאות די רעזערווע פאַר אַלע באַרופן און פּראָדוקטיווע קאַטעגאָריעס. די יידישע באַפעלקערונג, וועלכע געפינט זיך זייט יאָרן אין א ווירטשאַפטלעכע דעפּענזיווע, וועלכע ווערט געצוווּנגען צו פאַרלאָזן די פּלעצער און פּאָזיציעס וואָס זענען נויטיק פאַרן נייעם רומענישן בעל-מלאכה-שטאַנד, זי האָט עס נויטיק כאָטש זי איז זיך נאָך נישט באַוווּסט פון דעם וואָס איר פעלט. זי מוז עס האָבן כדי נישט נאָך מער צו ווערן א יורד. און דער אַנשטאַלט, וואָס מיר וועלן אין טשערנאָוויץ שאַפן וועט מוזן זיין א מוסטער פאַרן איבעריקן לאַנד, נישט נאָר א באַרופס-באַראַטונג אָ'ן אייגענטלעכן זין פונם וואָרט נאָר אויך א פאַרמיטלונג פון לערנשטעלעס און אַרבעטס-פּלעצער, אַן אַמט פאַר דער יוגנט ווו זיי ווערן באַראָטן און געשיצט אין זייערע נייע לעבנס-שטעלונגען, אין זייערע נויטן און דאגות.

מיר מוזן פאַר אָט דעם נייעם טעטיקייטסצווייג אַנטוויקלען א ברייטע פּראָפּאַגאַנדע און אויפקלערונגס-אַרבעט און געוווּנען פאַר אונז:

1) די עלטערן;
2) די קינדער;
3) די מייסטערס און אַרבעטס-געבערס;
4) די לערערשאַפט און
5) די געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס.

די עלטערן

די עלטערן קענען אָפט צום ווייניקסטן זייערע אייגענע קינדער און זעלטן ווען איז פאַראַן דער נויטיקער און געהעריקער קאָנטאַקט צווישן אַלט און יונג, יענער קאָנטאַקט וואָס ברענגט מיט זיך צו א פאַרשטענדניש פונם קינדס אינערלעכן לעבן, פון זיינע מעלות און דעפעקטן, פון זיינע טאַלאַנטן און האַנדלונגען. די עלטערן זענען זיך בשעת דער אויסוואַל פון די באַרופן פאַר זייערע קינדער נישט באַוווּסט פון דעם וואַגיקן אַנשלוס, וועלכן זיי נעמען אָן און וועלכער אַנטשיידעט איבער גליק אָדער אומגליק פונם קינד. די אומקענטניש פונם ווירטשאַפטס-מאַרק, די פאַלשע באַציונג צו דעם אָדער יענעם באַרופס-צווייג, די אומצופרידנקייט מיט דער אייגענער מלאכה ברענגען מיט זיך שווערע טעותים, פעלער וואָס צעברעכן נישט איין מענטשן-לעבן. אונזער ערשטער אַרבעטס-עטאַפּ מוז דערפאַר זיין די אויפקלערונג פון די עלטערן. באַקומענדיק פון די שולן די אַדרעסן פון די פאַמיליעס, וואָס זייערע קינדער געפינען זיך אין לעצטן קלאַס מוזן מיר אין א ריי פאַרזאַמלונגען און זיצונגען סיסטעמאַטיש דורכאַרבעטן מיט זיי די פראַגן פון דער באַרופסבאַראַטונג און זיי צו געווינען צום געדאַנק, אַז זיי זאָלן זיך צו אונז ווענדן אין אַלע די פראַגן אַז זיי זאָלן אונז ברענגען זייערע קינדער. פאַרזאַמלונגען, לעקציעס, פּראָפּאַגאַנדע-שריפטן און עלטערן-קאָמיטעטן און קאָנטאַקט מיט אונז — איז די אויפגאַבע אויף דעם געביט.

די קינדער

די קינדער, מוזן מיר אָבער אויך זוכן צו געווינען פאַר אונז. די קינדער וואָס געפינען זיך אין פירטן אָדער זעקסטן קלאַס מוז פון אונז באַקומען אויפקלערונגען איבער די אַלע באַרופן וועלכע זיי קענען זיך אויסלערנען, איבער די אויסזיכטן און מניעות פון יעדער באַשעפטיקונג, איבער דער לערנצייט, באַשטימונגען פונם לערנפאַרטראַג, איבער די פליכטן פונם מייסטער, איבער די נויטווענדיקייטן פון די אָוונט-שולן א. א. וו. מיר מוזן דירעקט מיט זיי רעדן איבער די אַלע פּראָבלעמען און מיט שפּעציעלן פּראָפּאַגאַנדע-מאַטעריאַל, צוגעפּאַסט צו דער קינדער-נשמה זיי אַגיטירן. זיי מוזן קומען צו אונז אין בּיוראָ אַריין ווי אין אַן אייגענער היים, זיך באַראָטן וועגן דער באַרופס-וואַל, נעמען פון אונז דעם אַרבעטס-פּלאַץ און שפּעטער אונז באַריכטן איבער זייער צופּאַסן זיך צום באַרוף.

די לערערשאַפט

דעם וועג צו די קינדער מוזן מיר זוכן דורך די עלטערן און דורך די לערערס. אין א מלוכה ווו דער יינגנטשוץ איז רעגולירט דורך געזעצן, ווו די שול אַרבעט אינאיינעם מיטן יינגנט-אַמט און מיט דער באַרופס-באַראַטונג, איז דער צושטאַנד א ריכטיקער, ביי אונז וועלן מיר זיך מוזן ווענדן פּריוואַט צו די יידישע לערערס זיי אויפקלערן איבער אונזער אַרבעט און פון זיי באַקומען מיטהילף. זייערע באַאָבאַכטונגען וועגן די קינדער, זייער אַנווייזונגען איבערן כאַראַקטער, ווילן, פאַנטאַזי. סאָציאַלע איינגשאַפטן און פעאיקייטן פונם קינד זענען פאַר אונז פון דער גרעסטער וויכטיקייט. ס'וועט זיכער שווער זיין זיי איינצואָרדנען א פּראָגעבויגן פאַר יעדן קינד, וועלכעס זאָל פון זיי געפירט ווערן פונם ערשטן קלאַס אָן, מיר וועלן נישט באַקומען די דערלויבניש פון דער שולמאַכט דערצו — אָבער פונם פערטן אָדער זעקסטן קלאַס צו פירן נאָטיצן איבער די קאַנדידאַטן, וואָס פאַרלאָזן די שול וועלן מיר מוזן דורכזעצן. די יידישע לערערשאַפט וועט מוזן בילדן א וויכטיקן פאַסטאָר אין אונזער אַרבעט. — ליכטער וועט די אַרבעט זיין מיט דער שול פון דער קהלה טשערנאָוויץ דאָרט וועלן מיר איינאָרדנען די באַאָבאַכטונג פון דער שול תיכף פון אָנהויב. דער דאָרטיקע לערער-מאַטעריאַל איז א נאַציאָנאַל-געשטימטער און וועט אונז גיכער פאַרשטיין.

די יידישע מייסטערס

די יידישע מייסטערס און אינדוסטרי-באַזיצער מוזן פאַראַלעל מיט די עלטערן באַאַרבעט ווערן. זיי מוזן פון אונז אויפגעקלערט ווערן איבער דער וויכטיקייט פון דער באַרופס-זאַל און אַז זיי וועלן פון אונז נאָר באַקומען אַן אויסגעקליבענעם מאַטעריאַל, צוגעפּאַסט פיזיש און גייסטיק צו דער אַרבעט. זיי מוזן אונז מעלדן וועגן יעדן פרייעם פּלאַץ און פון אונז נעמען די לערנייִנגלעך און לערנמיידלעך. די באַרופס-באַראַטונג אינאיינעם מיט א פאַרמיטלונגס-שטעלע וועט זיך איינגעבן און האָבן דערפאָלג.

א באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט מוזן מיר ציווענדן אין דער פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער יידישער עפנטלעכקייט און פאַר די געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס. זיי מוזן איבערצייגט ווערן איבער דער נויטווענדיקייט פון אונזער אַרבעט און מוזן אונז מאָראַליש און מאַטעריעל שטיצן.

כ'וויל מאַכן דעם סך-הכל:

מיר מוזן דורך אַן אינטענזיווער פּראָפּאַגאַנדע שוין אָנהויבן אונזער טעטיקייט, די פּראָפּאַגאַנדע איז נויטיק פאַר די ערשטע עטלעכע יאָרן. א רייע פּראָפּאַגאַנדע-מאַטעריאַל אין יידיש, דייטש און רומעניש צו עלטערן, קינדער און מייסטערס מוזן פאַרפלייצן די שטיבער. פאַרזאַמלונגען, לעקציעס און באַשפּרעכונגען מיט עלטערן און קינדער מוזן נאָכקומען.

ווער זאָל דאָס אָרגאַניזירן?

אונזער קאָמיסיע פאַר דער באַרופס-באַראַטונג.

דאָס וואָס ס'מאַכט אין דייטשלאַנד און ערגעץ אַנדערש דער אויסגעלערנטער באַרופס-באַראַטער, וועלן מיר מוזן דערזעצן דורך א קאָמיסיע, וועלכע זאָל באַשטיין פון פאָלגנדיקע מיטגלידער: 2 פאַרשטייער פון דער לערערשאַפט (א לערער און א לערערין) אַן אַרצט פאַר יינגלעכע, א פאַרטרעטער פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען, א פאַרטרעטער פון די מייסטערס (צעכן,) און 2 פאַרטרעטער פון „אָרט".

דער זיבנגלידריקער קאָמיטעט קאָנסטיטואירט זיך פאַר דער צייט פון איין יאָר און אַרבעט אונטער השגחה פון „אָרט" באַקומענדיק פון אים אַלע זיינע הצטרכותן. ד. ה. פאַרן ערשטן יאָר אַן ערך פון 200 טויזנט ליי! פאַרן צווייטן יאָר וועלן מיר זיכער מער מוזן האָבן און ס'איז אָפּהענגיק דאָס פאַרגרעסערן זיך פונם בודזשעט וויאַזוי די אַרבעט וועט וואַקסן.

צי זאָל „אָרט" דאָס אַלץ אויסטראָגן אויף אייגענע אַקסלען צי אינאיינעם מיט געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס ווי לאָזשע בני-ברית, קהלה, דאָס מאַכן?

מיין מיינונג איז נישט פאַרשלעפּן דעם ענין און דאָס אינסטאַלירן ווי צום גיכסטן. נאָך די ערשטע חדשים פון אַרבעט וועלן מיר פון די ייד. אינסטיטוציעס באַקומען די נויטיקע הילף.

דער אָרגאַניזירונגס-פּלאַן איז נישט שווער דורכצופירן. די נויטווענדיקייט איז פאַראַן און רעאַליזיר מיר עס, האָבן מיר געשאַפן א וויכטיקן אַנשטאַלט פאַר דער פּראָדוקטיווירונג פון אונזער יוגנט, א סאָציאַלן און אמתן „אָרט"-אַנשטאַלט, וועלכן ס'פאָדערט פון אונז די צייט און דער שווערער גורל פון אונזער יוגנט.

ש. א. סופר.

——

בריוו צו די „טש. בל."

יידן און די וועלט-מלחמה.

חשובע רעדאַקציע!

ס'איז א מאָדנע זאַך, וואָס דער טרויעריקער חודש אב פאַלט צענויף מיטן חודש אויגוסט, דעם חודש ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבן די גרויסע וועלט-שחיטה און דער פאַרניכטונגס-קאַמף קעגן אונז יידן. דער 15-יאָריקער יאָרצייט איז געפייערט געוואָרן פון דער גאַנצער וועלט. יעדעס פאָלק אויף זיין אופן. איינער רופט צום שאַפן פון די פאַראייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע, א צווייטער שרייט אַרויס דעם לאָזונג „קיינמאָל קיין קריג". זכרונות, דאָקומענטן פון אכזריות, ראָמאַנען, לידער, אַלע צייטונגען זענען פול. ס'איז אויך וויכטיק נאָכצוטראַכטן, וואָס ס'איז אונז יידן אָנגעטון געוואָרן.

מיר האָבן א טאָפּעלטן „איכה". א פילפאַכיקן חורבן. יעדעס שטעטל האָט געהאַט זיין שווערן קריג זיינע קרבנות, הרוגים אויף קידוש השם. יעדער בית-עולם און אונזער שכנותדיקן מזרח-גאַליציע — פון אוקראַינא נישט צו רעדן — פאַרמאָגט אַזוינע עדות פון באַרבאַריזם קעגן אונזערע ברידער. אומשולדיק פאַרגאָסן בלוט פון זקנים און קינדער, פון פרידלעכע מענטשן, וועלכע זענען געבליבן אויף זייערע פּלעצער, האָבנדיק צוטרוי צו די גרויסע אַרמייען פונם צאַר... ווער ס'בלעטערט אַמאָל נאָך אין די כראָניקן פון יענער צייט, פון די רוסישע אינוואַזיעס אין גאַליציע און צום טייל אויך בוקאָווינע, דער וועט פאַרשטיין דעם לאָזונג: קיינמאָל נישט מער קיין קריג.

אוים פיעטעט און צער וויל איך דאָ דערמאָנען אָן די מאַרטירער פון מיין געבורטס-שטעטל: האָראָדענקאַ (אין דער נאָנט פון בוקאָווינער גרעניץ)

די סמנים װעלכע די װעלט־מלחמה האָט דאָרט צוריק־געלאָזט זענען נאָך נישט פאַרהײלט. מ׳האָט ראַבירט, געצונען, געשענדעט און געטרעטן מיט די פיס ייד. מענטשן און זייער האָב און גוטס. נ י י ן י י ד ן ה א ָ ט מען צוליב א ב ל ב ו ל א ו י פ ג ע ה א נ ג ע ן אין מיטן שטאָט אין אָנװעזנהייט פון זייערע פאַמיליעס! ביים אריינגאנג פונם בית־עולם שטייט א גרויסער שטיין מיט אָט דער אויפשריפט:

עד הגל הזה ועדה המצבה הזאת על תשעה אנשים תמימים וישרים, שנהרגו על קידוש השם בידי הרוסים בימי המלחמה ביום ער״ח סיון תרע״ה ואלה הם: ה׳ יוסף לאסטער בר׳ צבי יהודה, מענדיל מרדכי אָרינגער, שמשון אדלער, הבחור איציאלע אלערהאנד, זאב כתבן בר׳ מרדכי, יצחק בר׳ הושיע ילוד יאזלאָװיץ, מאיר עקערלינג, נחום טיקער, יעקב פליגלער.

על אלה נהגו בוכים בלי הפוגה כי גדול השבר רבה התוגה ד׳ יקום דמם השפוך כמים ויצרור נשמתם בצרור החיים...

און װער האָט געציילט די מאסן־קברים און מצבות אין די אנדערע שטעט? אונזערע מארטירער אויפן גרויסן שטח צװישן דניעסטער און דניעפּר?

שמחה ש ע ר צ ע ר.

זשאדאָװא.

——

טעאטער

דאָס חזנדל.

אין יידישן טעאטער זענען שולט דיזעלביקע כללים װי אין דער כעמי. טראָפּעס אטאָמיזירן זיך און בינדן זיך װידער צוזאמען און א שטענדיקער פּראָצעס פון פונאנדערפאלן און בילדן פון נייע פולט אויס די יידישע בינע. אָט האָבן מיר איצט א טרופע יאַקובאָװיץ—סידי טאַל, מיט א קאָנצעסיע פון מאדאם אקסעלראד, װעלכע שפילט אין פאַװילאָן־טעאטער דאָס חזנדל!

א פול געפאקטער זאל, און עולם װעלכער איז זיך מוסר נפש אין דער היץ ביז שפעט אויף דער נאכט און איז באגייסטערט פון צװיי טעאטער־שטערן: רחל א ק ס ע ל ר א ד און סידי ט א ל! די אפּלאָ־דיסמענטן און באגייסטערטע בייפאלן װילן נישט נעמען קיין ענד — יעדער קופלעט װערט מיט שפאנונג אויסגעהערט און מוז איבערגעחזרט װערן און װער ס׳האָט נישט פארשטאנען שטרויכערס דערפאָלג ביי די לעצטע קהלה־װאלן, דער האָט גע־פונען א פירוש דערויף ביי דער אקסעלראדס אויפ־טרעטן.

רחל א ק ס ע ל ר א ד איז פארבינען מיט דער יידישער בינע אן ערך פיפציק יאָר און כאָטש זי איז א קנאפער זיבציקער — זאל זי אונז מוחל זיין װאָס מיר זענען עס מגלה בפרסיא — איז זי איצט, נאָך אן אָפּרו פון איניקע יאָר װידער אקטיװ. זי זינגט, טאנצט, באװעגט זיך אויף דער בינע מיט אזויפיל חן און טעמפעראמענט װי א יינגע סוברעטע, אירע קאָסטיומען און די לידער װאָס זי זינגט — פון נאציאָנאלן טרויער, פון ציון און פאלעסטינא — דער־מאנען דעם נאָלדפאדענשן פעריאָד און ס׳איז א מאָדנע ערבוביה פון נעכטן און היינט װען די טאַ־לאַנטפולע ט א ל זינגט איר ראָל פונם חזנדל, דער באװוסטער אמעריקאנישער אָפּערעטע און די אקסעל־ראד טאנצט, זינגט און שפילט דעם עפּילאָג פון איר שױשפּילערישער קאַריערע...

די טאל, א טשערנאָװיצער קינד, האָט עס א דאנק אירע בינען־פעאיקייטן זיך געמאכט א נאָמען אין גאנצן לאנד און דער ייד. טעאטער־עולם, — נישט די אינטעליגענץ און די װאָס זענען אָנגעשמעקט מיט מאָדערניזם און פאָדערן אז אויף דער בינע זאָל מען נאָר רעדן מיטן װילנער דיאלעקט — דער עולם פון דער יידישער גאס, דאָרט װוּ די קינסטלערין איז אויפגעװאקסן און װעמענס לשון זי רעדט, זיי זענען גאנץ גליקלעך צו האָבן װידער א ביסל טעאטער װי זיי זענען עס געװאוינט פון פריערדיקע יאָרן.

דער רעזשיסאָר י א ק ו ב א ָ װ י ט ש האָט זיך באמיט, אז די אויפירונג זאָל זיין אויף דער הייך.

ס.

——

מאָדערנער פּענסיאָנאַט פאַר מיידלעך.

א גרופּע געניטע פּעדאגאָגן האָט באשלאָסן אין טשערנאָװיץ צו עפענען מיטן אנהויב פונם קומענדיקן שול־יאָר א פּענסיאָנאט פאר מיידלעך, איינגעאָרדנעט נאָכן מערב־אייראָפּעאישן מוסטער. אין א שיין גע־לעגענער װילא (סטר. מיהאי װיטעאזו) װעט זיך געפונען דאָס היים אונטער דער השגחה פון טיכטיגע און געלערנטע פרויען און װעט אנטשפּרעכן אלע פאָרדערונגען פון דער היגיעני. א הויך גייסטיקער און פיזישער בילדונג װעט געזאָרגט װערן פאר אנגענעמער פארװיילונג און ס׳װעט געלערנט װערן דרך ארץ און פּאַרקערס־מנהגים מיט מענטשן. קאָנװערזאציע אין אלע מאָדערנע שפּראכן, א גרויסער זאל פאר גימ־נאסטיק, געזעלשאפטס־שפּילן, א גרויסער שפּאָרט־פּלאַץ, פּראָספּעקטן גראטיס. אינפאָרמאציעס ביי פּראָפ. מ. ז י נ ג ע ר, ג. לאזאר 4b פון 6—3 נמ.

פאַרבעריי און כעמ. רייניקונג

„RECORD“

א. ג ר אָ ס,

טשערנאָװיץ: רוסישעג. 7: ראטהויזשטר. 25.

ר י י נ י ק ט,
פ א ר ב ט
א ל צ ד י נ ג

ספּעציאַל־אָפּטיילונג: הערנהוט־רעפּאראַטורן

בעלעטריסטישע
און װיסנשאַפטלעכע װערק
אין אלע שפּראכן

געפונען זיך
אין
דער

ב ו כ ה א נ ד ל ו נ ג

דר. י. בערנפעלד

עט קאָ.

ט ש ע ר נ א ו י ץ

סטראדא יאנקו פלאנדאר (הערנגטס) 22

איר װילט דאָך אויך רייך װערן!?

די טשעכאָסלאָװאקישע מלוכה־לאָטעריע
גיט אייך די מ ע נ ל ע כ ק יי ט דערצו!

גרעסטער געװין אין גליקלעכסטן פאל

10 מיליאָנען ליי — 2 מיליאָנען טשעכנ־קראָנען

1 פּרעמיע	צו	5 מיליאָנען ליי	—	1,000.000 Kc.
1 געװין	צו	5 מיליאָנען ליי	—	„ 1,000.000
1 געװין	צו	$1^1/_2$ מיליאָנען ליי	—	„ 300.000
1 געװין	צו	1 מיליאָן ליי	—	„ 200.000
6 געװינס	צו	$^1/_2$ מיליאָן ליי	—	„ 100.000

א סך געװינסן צו 450.000, 400.000, 350.000, 300.000 ליי
90.000, 80.000, 70.000, 60.000 טש. קר.

אינאיינעם 87.500 געװינסן.

215 מיליאָנען ליי—47 מיליאָנען טש. קראָנען

אלע געװינסן במזומן. קיין שום אָפּצאָלונגען. — די העלפט פון די בילעטן געװינען.

ציהונג שוין דעם 13־טן און 14־טן אויגוסט.

באשטעלט תיכף ביי דער באקאנטער

FORTUNA-BANK, BRATISLAVA

באשטעלונגס־צעטל.

אין קאָװערט צו שיקן: Fortuna-Bank, Bratislava, Tschechoslowakei

שיקט מיר צו דער ציהונג 3־טע קלאַס:

1/1 בילעטן צו ליי —.420 פּער קלאַס; .... 1/2 צו ליי —.210 פּער קלאַס;

1/4 לאָז צו ליי —.105 פּער קלאַס.

דעם סכום צאָל איך װי איך װעל נאָר באקומען די לאָזן מיט פּאָסט־מאנדאט אין נאָטן אדער געלד־בריװ

נאָמען: ....

אָרט: .... גאַס: ....

Med. Dr. Konrad Merdler

פאר פרויענקראנקהייטן (שפּעצ. קוזאלע דיאגנאָסטיק און באהאנדלונג פון עקרות

אקאָשאר און אינערע קראנקהייטן

רוסישענאס נר. 19 (הויז ד״ר יאלאָ עצקי)

11—1, 3—6

קינדעראַרצט

דר. דוד פינקעלשטיין

פון דער פּאַריזער מעדיצינישער פאַקולטעט, שפּע־ציאַליזירט אין פּ א ר י ז און װ י ן

אָ ר ד י נ י ר ט 12—11, 5—3.

פּעטרינאָגאַס נר. 3 (ארמעניערגאַס נר. 3)
(נעבן „לאזול בוקאָװינעי“).

סעזאָן פונם 1־טן יוני ביזן 30־טן סעפּטעמבער.

GOVORA קוראָרט

מינעראַל־װאַסער, יאָד־ און סירקע־װאַסער, װעלכע װערן רעקאמאנדירט בא כראָנישע רעװמאטיזם, אר־טריטיזם, פּאָדאגרע, סיפילים, הויט־קראנקהייטן און בראכן.

פיזיא טעראַפּיע, אינגאַלאציעס, פולװעריזאציעס, גע־פרעסטער קוילן־זויער ליפּט, װי אויפן קוראָרט רייכנ־האַל. עלעקטרא װאַסערװאַנעס, דיאַטערמיע, רענט־גען־ אולטרא־פּיאָלעט שטראַל.

האַטעל פּאַלאַס באזיצט מאָדערנעם קאָמפאָרט.

דער קוראָרט קאַלימאַנעשט־ראַטשיולאַטא מינעראַלע סירקע־װאַסער. אָפּפיר־װאַסער צום טרינ־קען, װעלכע װערן רעקאמאנדירט בא רעװמאטיזם, אנעמיע, לימפּאַטאַן, מינדען א. ז. װ.

פיזיא־טעראַפּיע און הידרא־טעראַפּיע, אינגאַלאציעס פולװעריזאציעס, דיאַטערמיע, בלאָטע־װאַנעס און קוילן־זויער פּיאָלעט און רענטגען שטראַלן.

דער גרויסער האטעל פון דער געזעלשאַפט באזיצט אלע באקװעמלעכקייטן.

מ׳קאָן זיך באָדן אין טייך, פאראַן א פּליאַזש ביים טייך אַלטאַ.

קאַטשיולאַטאַ מינעראַלע, סירקע און ראַדיאָ־אקטיװע װאַסערן, װעלכע ענטהאַלטן אין זיך קאלצי, װאָס איז אומפארגלייכלעך נויטיג ביים היילן פון ניר, לעבער, השתנה־רערן (שטיינער, זאַמד), פּאָדאגרען ארטריטיזם.

אין יוני און סעפּטעמבער לויט א פאַרקלענערטן טאַריף אויף װאַנעס און האָטעל.

נאָך אינפאָרמאציעס זיך װענדן:
Soc. Calimaneşti-Govoara Bucureşti I, str. Brezeanu 44
אדער צו דער אדמיניסטראציע פון קוראָרט.

נאָר אויף א שריפטלעכער מעלדונג װערט אָפּ־געשטעלט דאָס צושיקן פון די „טש. בלעטער“.

איבערזידלונגס־מודעה!

איך בין מודיע, אז איך האָב מיך אריבערגעצויגן פון דער גימנאזיאַל־גאַס נר. 8 אין הויף פון האָטעל גאָטליב, פּאָסטגאַס און האָב דאָרט געעפנט א

מילכהאַלע

מיטן גרעסטן קאָמפאָרט. — דאָרט באקומט מען די בעסטן װעגעטארישן קאַלטע און װאַרמע שפּייזן צו גאָר ביליקע פּרייזן. — איך בעט דאָס פּובליקום מיר צו שענקן װייטער זיין פאַרטרויען.

מאַרקוס פישמאַן, פּאָסטגאַס (האָטעל גאָטליב)
אין הויף.

Editor şi Redactor răsponsabil: S. A. Soifer.

Tipografie E. M. Ebner, Cernăuţi, str. Regele Ferdinand 8